

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ЙОРГОВ (II) СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 36295/02 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 септември 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

21/02/2011

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал. 2 (с) от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на Йоргов (II) срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Отделение в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Мариана Лазарова Трайковска,
Гана Юдживска (Ganna Yudkivska), *съдии*,
Павлина Панова, *съдия ad hoc*

и Стивън Филипс (Stephen Phillips), *заместник-секретар на Отделението*,

след проведено закрито заседание на 6 юли 2010 г.,

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 36295/02 г.) срещу Република България, подадена на 15 август 2002 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българския гражданин г-н Пламен Парашкевов Йоргов („жалбоподателят“).

2. Жалбоподателят е представляван пред Съда от г-жа Й. Вандова – адвокат, практикуващ в град София. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своя агент – г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят се оплаква, че е осъден на доживотен затвор без възможност за предсрочно освобождаване, което според него представлява нарушение на чл. 3 от Конвенцията. На основание на същата разпоредба той се оплаква от условията на лишаване от свобода в Плевенския затвор. Освен това той се оплаква от липса на възможности да оспори законосъобразността на своето задържане, в нарушение на чл. 5, ал. 4 от Конвенцията.

4. На 9 октомври 2007 г. председателят на Пето отделение решава да изпрати уведомление до правителството относно жалбата. Съобразно чл. 29 от Конвенцията Съдът също така решава да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата.

5. Предвид това, че г-жа Здравка Калайджиева, избрана като български съдия, си прави отвод от съдебния състав по делото (чл. 28 от Правилника на Съда), на 30 януари 2009 г. правителството посочва

на нейно място г-жа Павлина Панова, като съдия *ad hoc* (чл. 27, ал. 2 от Конвенцията и чл. 29, ал. 1 от Правилника на Съда, действащ към момента).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателят е роден през 1957 г. Понастоящем той излежава доживотна присъда в Плевен след замяна на смъртна присъда, произнесена от съда.

7. По първоначална жалба, подадена от жалбоподателя, е установено нарушение на чл. 3 от Конвенцията поради строгостта на режима и условията на лишаване от свобода, които са му наложени в Софийския затвор за периода от 1990 до 1998 г. (*Йоргов срещу България* № 40653/98, 11 март 2004 г.). Предмет на настоящото дело са събития, настъпили след замяната на смъртната присъда на жалбоподателя с доживотен затвор през 1999 г. и прехвърлянето му в Плевенския затвор.

A. Криминално минало на жалбоподателя, произнасяне на смъртна присъда и нейната замяна

8. В периода между 1976 и 1987 г. жалбоподателят е осъждан за един случай на изнасилване, два грабежа, една кражба с взлом и хулиганство. В резултат на това същият е излежал общо осем години и осем месеца в затвора, преди да бъде освободен на 14 март 1989 г.

9. На 4 август 1989 г. той е арестуван на българската граница с Югославия. В хода на последвалото разследване той признава, че на 17 юли 1989 г. е убил три непълнолетни лица недалече от родния си град Гулянци, като обяснява, че е възнамерявал да напусне страната нелегално, за да избегне правосъдие. На 8 август 1989 г. му е наложена мярка за неотклонение.

10. В хода на наказателното производство срещу него са повдигнати обвинения за убийството на три деца, съответно на възраст 12, 10 и 8 години, с опит за изнасилване на едната от трите жертви и опит за нелегално напускане на страната, както и четири опита за нарушаване на границата, последвани от изнасилване, извършено в периода между 1984 и 1989 г. С решение от 9 май 1990 г. Плевенският районен съд го намира виновен за убийството на три деца, опит за изнасилване на една от жертвите, опит за нелегално напускане на

страната и изнасилване, извършено през 1984 г., след незаконно проникване в дома на жертвата.

11. Въз основа на силата на представените доказателства съдът установява обстоятелствата около тройното убийство, както следва. Жалбоподателят, шофьор на камион, е познавал трите жертви, защото е бил при семействата им по определен празничен повод. На 17 юли 1989 г. е бил извикан да превози част от земеделската реколта около Гулянци. Същия следобед той вижда трите деца да играят до реката, недалеч от градчето. Убеждава ги да се качат на камиона и ги откарва в една гора, на десет километра от мястото. След това завързва двете по-малки деца и се опитва да изнасили момичето, което е на 12 години. Впоследствие, уплашен, че децата ще го издадат, ги удушава едно по едно. За да е съвсем сигурен, че децата са мъртви, след това ги рита по няколко пъти в главите и прерязва гърлата им с нож. Същия ден се връща на местопрестъплението и заравя телата им.

12. Съдът го осъжда на смърт за убийството на трите деца, като се има предвид, че при дадените обстоятелства това е единственото наказание, което отговаря на изискванията за наказателна репресия съгласно чл. 36 от Наказателния кодекс: деянието е особено тежко престъпление с няколко утежняващи вината обстоятелства (всички жертви са малки деца и са убити по особено жесток начин с цел прикриване на друго престъпление – изнасилване на едното от тях), като обвиняемият вече е бил осъждан няколко пъти, но излежаните присъди не са имали нужното възпиращо действие. Решението на съда е потвърдено от Върховния съд на 24 октомври 1990 г. Впоследствие жалбоподателят подава молба за преразглеждане на присъдата, която е отхвърлена на 8 април 1994 г.

13. Последните екзекуции на осъдени лица в България са извършени през м. ноември 1989 г. На 20 юли 1990 г. Народното събрание налага мораториум върху изпълнението на присъдите на всички затворници, осъдени на смърт. На 23 декември 1998 г. Народното събрание отменя смъртното наказание и го заменя с ново наказание според Наказателния кодекс – *доживотен затвор без замяна*. С указ от 25 януари 1999 г. вицепрезидентът на Република България заменя с доживотен затвор без замяна смъртните присъди на 19 осъдени, които очакват екзекуциите си след мораториума, включително на жалбоподателя.

14. Към 3 ноември 2009 г., когато за последен път са получени сведения от страните, жалбоподателят все още е в Плевенския затвор. Той вече е излежал двадесет години и три месеца от своята доживотна присъда.

Б. Условия на лишаване от свобода в Плевенския затвор и режим, наложен на жалбоподателя

1. Условия на лишаване от свобода между 1999 и 2003 г.

15. На 27 април 1999 г. жалбоподателят е преместен в Плевенския затвор. С решение от 5 юли 1999 г. Апелативен съд – Велико Търново разпорежда поставянето му под най-строгия “специален” режим. Решението на съда се основава на чл. 127б от Закона за изпълнение на наказанията.

16. Жалбоподателят е отведен в крило на затвора, предназначено за лица с доживотна присъда, което е разположено на третия етаж и е отделено от останалата част на сградата със заключена врата. В отделението има шест килии, коридор и баня с тоалетни.

17. Всяка килия е с площ 4,50 м², отделена е от съседните килии с две масивни метални плоскости и с метални решетки – от коридора. Преградните плоскости стърчат на около 80 см извън решетките и затворниците имат възможност да се виждат. Във всяка килия има метално легло и метална нощна масичка. Метална плоскост, заварена за решетките, служи за маса, докато друга, заварена за леглото, се използва за пейка. На стената има рафт за дрехите на затворника.

18. Дневна светлина идва единствено от прозорците в коридора, които са прекалено малки, за да пропускат достатъчно светлина или да осигурят проветрение. На тавана отвън има по една луминесцентна лампа за всяка килия, за която отговаря надзирател. Нощем за осветление служи 60-ватова електрическа крушка, монтирана в края на металните преградни плоскости, до която затворниците не могат да достигнат. Тя свети цяла нощ, но светлината ѝ е недостатъчна за четене или писане. В банята има прозорец, но той е покрит с метален капак. Отоплението се осигурява чрез радиатори, монтирани на стените на коридора, на около два метра от решетките на килиите.

19. Жалбоподателят е взимал душ веднъж в седмицата и това е била единствената му възможност за достъп до топла вода. Разрешено му е било да използва санитарния възел в отделението три пъти дневно. През останалото време е трябвало да използва пластмасова кофа вместо тоалетна.

20. Жалбоподателят е имал право на един час раздвижване на открито дневно. До началото на 2002 г. затворниците с доживотни присъди са били извеждани на открито един по един, с белезници, ескортирани от охрана. След това се решава да бъдат извеждани по двама, отново с белезници; впоследствие белезниците престават да се използват. През 2002 г. на жалбоподателя и на останалите затворници се разрешава да играят тенис на маса веднъж седмично в залата за допълнителни дейности, прилежаща към тяхното отделение. Разрешава им се и веднъж в седмицата да гледат филм или да се

срещнат със свещеник. От 18 октомври 2000 г. органите на затвора разрешават на жалбоподателя да работи в килията си – да сгъва пощенски пликове.

2. Условия на лишаване от свобода от 2003 г. нататък

21. През м. октомври 2003 по инициатива на жалбоподателя надзирателят на затвора предприема определени действия за подобряване на условията на затворниците с доживотна присъда: килиите се оставят отворени от 5:30 и 20:00 часа, което дава възможност на затворниците да общуват, да използват тоалетната при необходимост и им осигурява достъп до течаща вода. Металният капак на прозореца на банята е демонтиран, за да прониква светлина. Електрическите крушки са преместени по-близо до килиите и металната стена до леглото на жалбоподателя е покрита с изолираща материя.

22. През 2003 и 2004 г. режимът за изтърпяване на наказанието на жалбоподателя е облекчаван последователно на два пъти. На 6 април 2004 г. той се присъединява към група редови затворници и напуска отделението за изтърпяващи доживотна присъда. От този момент нататък той дели килия с площ 23 м² с още петима затворници. През деня вратата на килията се оставя отворена и в коридора той може да разговаря с останалите затворници от групата.

23. Според представения от правителството доклад на директора на Главна дирекция на затворите жалбоподателят редовно е вземал участие в спортни дейности (тенис на маса, футбол, волейбол), както и в организирането на различни концерти и тържества на национални празници, по Великден и по Коледа. Редовно е разговарял с близките си по телефона и е получавал пратки от тях. От 2 април 2007 г. той работи като чистач и отговаря за килиите на третия етаж на затвора.

В. Здравето на жалбоподателя и медицински грижи за него в затвора

24. Жалбоподателят страда от болки в гърба (дископатия) и е бил лекуван в болница през 2000 г. Според него болката впоследствие се е усилила и след лекарски преглед на 13 февруари 2002 г. му е препоръчана физиотерапия. Той не може да ползва такова лечение и се оплаква на министъра на правосъдието. С писмо от 4 април 2002 г. директорът на Главна дирекция на затворите информира жалбоподателя, че препоръчаното лечение не е обичаен метод при неговото състояние и може да му се предпише лекарство, тъй като той е под медицинско наблюдение в Плевенския затвор.

25. Според представения от правителството доклад на директора на медицинския пункт на затвора жалбоподателят неколkokратно се е

консултирал с невролози за болките в гърба. През 2003 г. той преминава медицински прегледи, при които не се установяват усложнения.

26. През м. март 2003 г., след кожна инфекция, жалбоподателят е опериран в болницата на Софийския затвор. Той остава в болницата от 15 март до 18 април 2003 г. Лекарите отбелязват, че до изписването състоянието му се е подобрило. Жалбоподателят твърди, че след прехвърлянето му в обща килия няма особени здравословни проблеми.

27. Според доклад на директора на медицинския пункт на затвора в периода от 1999 до 2004 г. жалбоподателят над сто пъти е посетил зъболекаря на затвора за различни видове зъболечение.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Системата на съдебните наказания според българското наказателно право през годините

28. Съгласно чл. 37 (2) и чл. 38 от Наказателния кодекс (НК), действащ преди отмяната на смъртното наказание, съдът може да наложи смъртна присъда само за особено тежки престъпления, ако счете, че предвиденото наказателно и възпиращо предназначение на присъдата не може да се осъществи чрез по-лека присъда. До 1995 г. най-тежката присъда след смъртното наказание е била лишаване от свобода до 30 години при изключителни случаи (чл. 39 от НК). През 1995 г. е въведена нова присъда: *доживотен затвор*, която според определението в чл. 38а(1) от НК представлява “принудително изолиране на осъдения до края на живота му в места за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода”. Тази присъда може да бъде заменена с 30 години лишаване от свобода след като осъденият е изтърпял 20 години от наказанието си (чл. 38а (3) от НК).

29. Смъртното наказание е премахнато на 23 декември 1998 г. Въвежда се ново наказание: *доживотен затвор без замяна*. Тази присъда заменя смъртното наказание в разпоредбите на Наказателния кодекс. Понастоящем тя се прилага като алтернатива на лишаването от свобода и лишаването от свобода в общия случай за особено тежки престъпления, като убийство или въоръжен грабеж с утежняващи вината обстоятелства. Приложимата част от мотивите към проектозакона за премахване на смъртното наказание гласи следното:

“... В проектозакона се предлага замяна на смъртното наказание с ново такова – *доживотен затвор без замяна*, различно от *доживотен затвор*. Това наказание ще постави затворника извън обществото, като го лиши от възможност за извършване на нови престъпления и същевременно ще изиграе възпираща роля спрямо други потенциални извършители ...”

30. По този начин след премахването на смъртното наказание в българското право се възприемат три форми на наказанието „лишаване от свобода”: затвор до 30 години, доживотен затвор и доживотен затвор без замяна. Според статистическата справка, представена от правителството на ответната държава, към 15 септември 2009 г. общо 60 души изтърпяват наказание „доживотен затвор без замяна” в българските затвори. Доживотен затвор при общ режим изтърпяват други 89 затворници.

В. Решения за помилване или промяна на наказанието и тяхната приложимост към присъдата “доживотен затвор без замяна”

1. Условно предсрочно освобождаване

31. По силата на чл. 70 (1) от НК съдът може да постанови условно предсрочно освобождаване само при наложени срочни присъди за лишаване от свобода. Осъдените или на доживотен затвор без замяна не могат да се възползват от възможността за условно предсрочно освобождаване.

2. Замяна на наказанието след съдебно решение

32. В Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. (НПК) и в новия Наказателно-процесуален кодекс от 2006 г. (нов НПК) се предвижда възможност за замяна на доживотната присъда с лишаване от свобода след решение на окръжния съд по предложение на окръжния прокурор (чл. чл. 427 и 428 от НПК от 1974 г. и чл. чл. 449 и 450 от новия НПК). Окръжният съд се произнася с мотивирано решение; решенията за отказ могат да се обжалват пред висшестоящия съд. При отхвърлено предложение на прокурора, през следващите две години не могат да се подават молби за замяна. В закона не е предвидена възможност наказателните органи да предлагат изменение на наказанията за лица, осъдени на доживотен затвор без замяна.

3. Помилване от президента

33. Според чл. 98, ал. 11 от Конституцията правото на помилване е прерогатив на президентската институция. Член 74 от НК, в който се изяснява приложното поле на президентските правомощия, гласи следното:

“Президентът може чрез помилване да опрости изцяло или отчасти наложеното наказание, а смъртното наказание, доживотния затвор без замяна и доживотния затвор – да опрости или замени.”

34. Това е дискреционно правомощие, което президентът е делегирал на вицепрезидента на Република България. Вицепрезидентът може да реши да упражни своето правомощие и под двете му форми, към всеки момент от изтърпяване на наказанието. Неговото решение е безусловно и неотменимо. Отказът на вицепрезидента да упражни своето право не подлежи на съдебен или административен контрол.

35. В действителност молбите за помилване се разглеждат от експертна комисия към Администрацията на президента, която внася предложения до вицепрезидента. За да достигне до становище по всеки отделен случай, комисията взема под внимание мненията на съветниците на президента по наказателна политика и информацията от администрацията на затвора относно осъденото лице. Преди да вземе решение, вицепрезидентът може да разпита затворника.

36. За периода от 1 януари 2002 г. до 31 декември 2009 г. при вицепрезидента са постъпили общо 6 967 молби за помилване. От тях 477 са уважени.

37. Според внесения от правителството доклад на директора на Главна дирекция на затворите от 15 септември 2009 г., затворниците, които изтърпяват доживотна присъда без замяна, са подали около сто молби за помилване до вицепрезиденти на републиката. Нито една от тях не е била уважена. Според писмо от кабинета на вицепрезидента, представено от правителството, за периода 21 януари 2002 г. – 7 септември 2009 г. експертната комисия е получила 29 молби за помилване от 16 затворници, осъдени на доживотен затвор без замяна. Нито една от тях не е била уважена. В писмото се обяснява, че вицепрезидентът няма задължение да обоснове своя отказ, но затворниците имат неограничено право да подновяват молбите си за помилване.

С. Режим за изтърпяване на доживотна присъда без замяна

38. Съгласно чл. 127б след измененията от 1999 г. на Закона за изпълнение на наказанията от 1969 г., при осъждане на доживотен затвор съдът постановява изтърпяването на наказанието да премине при най-строгия режим, наречен “специален режим”. Затворниците, които изтърпяват наказанието си при такъв режим, са принудително изолирани в заключени единични килии под специално наблюдение (чл. 56 от Правилника за приложение). След измененията от 25 юни 2002 г. Законът за изпълнение на наказанията изрично предвижда затворниците, осъдени на доживотен затвор без замяна, да изтърпяват наказанията си при същите условия като осъдените на доживотен затвор. Различните режими за изтърпяване на наказанието „лишаване

от свобода”, включително специалният режим, са определени в чл. 49 до 65 от Закона за изпълнение на наказанията.

39. На 1 юни 2009 г. този закон е заменен с нов Закон за изпълнение на наказанията, в който са запазени разпоредбите за изтърпяване на двата вида доживотен затвор. В Правилника за приложение на закона са определени различните режими за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода”, включително специалният режим, както и средствата за изпълнение на присъдата (чл. 47 до 54).

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (КПИ)

40. Делегации на КПИ посещават Плевенския затвор през м. април 2002 г. и м. септември 2006 г. Публикувани са доклади за двете посещения (само на английски език).

41. Откъсите от доклада за посещението през 2002 г., свързани с условията, при които са поставени затворниците с доживотна присъда и медицинските грижи, предоставени в затвора, гласят следното:

“... iii. затворници с доживотна присъда

92. В своите предишни доклади КПИ прави препоръки относно условията, при които затворниците с доживотна присъда изтърпяват своите наказания и действащите режими. Доказателствата, събрани по време на посещението през 2002 г., сочат, че българските власти са предприели стъпки за подобряване на положението на осъдените на доживотен затвор в светлината на направените препоръки. В тази връзка делегацията на КПИ със задоволство отбелязва наличието на планове за постепенно интегриране на затворниците с доживотни присъди към общия режим на лишаване от свобода. Съгласно последните изменения на Закона за изпълнение на наказанията (вж. чл. 127б) комисииите към всеки затвор, които определят режима на изтърпяване на наказанията, след индивидуална оценка на риска, могат да преместят осъдените на доживотен затвор в общите отделения, с право да участват в трудови дейности, образование, спорт и други инициативи.

...

94. ... четиримата затворници с доживотни присъди в Плевенския затвор... са затворени в индивидуални килии с решетка към коридора и площ едва 4,5 м², които се намират в специално отделение на третия етаж. Проникването на естествена светлина и свеж въздух става през малки прозорчета от коридора пред килиите; в резултат на това осветеността и проветривостта на това крило е много по-слаба в сравнение с останалите части на зданието, а през лятото в килиите очевидно става много горещо и задушно. Обзавеждането на килията се състои от легло, шкафче, маса и стол, като затворниците допълнително могат да разполагат със собствен телевизор.

КПИ препоръчва предприемането на незабавни стъпки за подобряване на материалните условия, при които са поставени затворниците с доживотна

присъда в Плевенския затвор. При тези подобрения трябва да се предвиди осигуряване на по-широки килии (килиите с площ 4,5 м² са неподходящи за живота на затворниците) и по-добър достъп на дневна светлина и проветрение.

95. ... достъпът на затворниците с доживотни присъди до санитарния възел е ограничен до три посещения на ден. През останалото време те използват кофа, която е в килията им. ...

96. ... осъдените на доживотен затвор посочват някои от актуалните подобрения в режима на наказанието им, включително... възможността да играят тенис на маса. Освен това ... на затворниците е дадена някаква производителна/творческа работа, която могат да извършват в килията. И също така вече им е разрешено да използват телефон. Това са все стъпки в правилната посока.

При все това осъдените на доживотен затвор се оплакват от липсата на възможности да общуват помежду си и с останалите затворници. Малкото време за лично общуване по време на ежедневното раздвижване на открито (което в Плевенския затвор се извършва по двама) и дейностите за отдих и спорт не дават достатъчна възможност за контакт с друго човешко същество. **Комитетът препоръчва на затворниците с доживотна присъда в Плевенския затвор да се позволи да правят заедно своите физически упражнения на открито (а не по двама).**

...

103. Пред делегацията почти не са постъпили оплаквания, свързани с достъпа до лекарски услуги, нито са отчетени трудности при прехвърлянето на затворници в болници извън затвора или към други специализирани медицински служби. При все това ... са налице някои оплаквания относно стандарта на лечение и грижите, най-вече свързани с асортимента на предписваните лекарства и качеството на зъболечението. ...”

42. Приложимите разпоредби от доклада за посещението през 2006 г. са следните:

iii. затворници с доживотна присъда

98. В своите доклади от предходни посещения КПИ отблизо разглежда положението на затворниците с доживотна присъда (вж. параграф 92 от КПИ/Inf (2004) 21; параграфи 118-124 от КПИ/Inf (2002 1). Делегацията, извършила посещението през 2006 г., проверява напредъка в тази област.

99. Към момента на посещението 8 затворници с доживотна присъда изтърпяват своето наказание в Плевенския затвор, като петима са в специален сектор, а трима са в отделение със затворници при строг режим. ...

Считано от 2004 г., Плевенският затвор “експериментално” започва интегриране на някои затворници с доживотна присъда сред затворниците, които изтърпяват наказанието си по общия ред. При посещението през 2006 г. трима такива затворници са в отделение със затворници при строг режим (като се очаква предстоящото преместване на още един). Те са в килия с площ 23 м² с още трима затворници. Условието в килията са приемливи като цяло (големи прозорци, различни мебели, елементи за обособяване на лично пространство). Единият от затворниците има постоянна работа, а други двама от време на време изработват подаръчни пликове в килията. Вратите на килията са отворени

през целия ден и затворниците с доживотна присъда се ползват със същите права, като останалите затворници при строг режим. От разговорите с останалите затворници и персонала става ясно, че настаняването на затворниците с доживотна присъда в отделението не е дало повод за недоволство или проблеми.

...

102. Опитът за “експериментално” интегриране на някои затворници с доживотна присъда сред затворниците, които изтърпяват наказанието си по общия ред в Плевенския затвор, е положителен пример и за останалите затвори в страната. Понастоящем, формалните критерии за промяна в режима на лице с доживотна присъда е то да е изтърпяло най-малко 5 години от наказанието си при специален режим (като не се включва мярката за неотклонение), да е показало добро поведение и да е подало молба за промяна на режима по надлежния ред. КПИ иска да подчертае, че макар първоначалната сегрегация на лица с предстояща или започнала доживотна присъда да се приема за подходяща мярка, според оценката на риска за конкретния случай, лицата, които очакват или изтърпяват доживотна присъда, не следва да бъдат обект на системна политика на сегрегация. ...”

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

43. Жалбоподателят твърди, че доживотната присъда, която му е наложена с указ на вицепрезидента без каквато и да е възможност за предсрочно освобождаване, е нечовешка и унижителна. Той се оплаква също и от условията в Плевенския затвор, от прекомерната строгост на режима, приложен спрямо него, от липсата на нормативна база за този режим и от качеството на медицинското обслужване, което се предоставя на затворниците. Той се позовава на членове 3, 5, ал. 1 и 8 от Конвенцията. Съдът смята, че тези оплаквания следва да бъдат разгледани съобразно условията на чл. 3 от Конвенцията, който предвижда, че:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.”

Допустимост

44. Съдът отбелязва, че тези оплаквания не са явно необосновани по смисъла на чл. 35, ал. 3, от Конвенцията, нито са недопустими на други основания. Следователно трябва да бъдат обявени за допустими.

Б. По същество

1. Съвместимост на наказанието на жалбоподателя с разпоредбите на чл. 3 от Конвенцията

А. Становищата на страните

45. Като потвърждава, че няма право на условно предсрочно освобождаване или замяна на присъдата му с лишаване от свобода за определен срок, жалбоподателят заявява, че доживотният затвор без замяна е присъда, която не подлежи на намаляване *de facto* и *de jure*. Що се отнася до вероятността за помилване, той твърди, че вицепрезидентът никога не е помилвал лице, осъдено на доживотен затвор без замяна.

46. Жалбоподателят заявява, че не подавал молба за помилване по две причини. Според твърденията му той се е опитал да възобнови наказателното производство (но безрезултатно) с надеждата за постановяване на по-снизходителна присъда. Твърди, че в различни интервюта за медиите в страната вицепрезидентите запазват правото си на помилване за случаи, при които има хуманитарни основания – например затворник с тежко заболяване или осъдени за по-леки престъпления, но при убийство акт на помилване не може да се очаква при никакви обстоятелства. Жалбоподателят смята, че поради липсата на всякаква надежда за предсрочно освобождаване, наложеното му наказание е нечовешко и унижително.

47. 38. Правителството не засяга този въпрос. При все това то е представило различни документи с фактическа информация относно упражняването на президентското право на помилване, както по отношение на затворници с доживотна присъда без замяна в общия случай (параграф 37 по-горе), така и по отношение на жалбоподателя в частност. Според доклада на директора на Главна дирекция на затворите от 15 септември 2009 г. жалбоподателят е подавал молба за президентско помилване. Ръководството на затвора е изпратило неговото лично досие до експертната комисия на вицепрезидента, като е изразило становище, че помилване не следва да бъде давано. С писмо от 7 септември 2009 г. (параграф 37 по-горе) началникът на кабинета на тогавашния вицепрезидент потвърждава, че жалбоподателят е подал молба за помилване, но тя е била отхвърлена. В писмото не са посочени основанията за отхвърляне на молбата.

Б. Преценката на Съда

48. Съдът отново напомня, че чл. 3 от Конвенцията предвижда абсолютна забрана на изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и

поведението на жертвата (вж. *Лабита срещу Италия (Labita v. Italy)* [ГК], № 26772/75/ § 119, ЕСПЧ 2000-IV).

49. При лошо отношение, което е по-сурово от определен минимален предел, същото може да попадне в приложното поле на член 3. Преценката за този минимален предел по самата си същност е относителна; тя зависи от обстоятелствата по случая, като например продължителност на отношението, неговите физически и психически последици, и при отделни случаи – от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата (вж. *Ирландия срещу Обединеното кралство (Ireland v. the United Kingdom)*, 18 януари 1978 г., Серия А № 25, стр. 65, § 162). Постановяването на доживотна присъда срещу пълнолетен извършител само по себе си не е забранено или несъвместимо нито с чл. 3, нито с която и да е друга разпоредба на Конвенцията (вж., наред с много други източници, *Бамбър срещу Обединеното кралство (Bamber v. the United Kingdom)*, № 13183/87, Решение на Комисията от 14 декември 1988 г., и *Саванюк срещу Обединеното кралство (Sawoniuk v. the United Kingdom)* (реш.), № 63716/00, ЕСПЧ 2001-VI). При все това Съдът намира, че постановяването срещу пълнолетно лице на доживотна присъда, която не подлежи на намаляване, като му се отнема всяка надежда за освобождаване, може да повдигне въпроси по чл. 3 (вж., наред с много други източници, *Нивет срещу Франция (Nivette v. France)* (реш.), № 44190/98, ЕСПЧ 2001-VII; *Ейнхорн срещу Франция (Einhorn v. France)* (реш.), № 71555/01, ЕСПЧ 2001-XI; и *Станфорд срещу Обединеното кралство (Stanford v. the United Kingdom)* (реш.), № 73299/01, 12 декември 2002 г.).

50. В светлината на съдебната практика, цитирана по-горе, Съдът намира, че най-същественият въпрос по настоящото дело е дали наказанието, наложено на жалбоподателя, може да се определи като неподлежащо на намаляване. Съдът напомня отново, че доживотната присъда не се определя като наказание, неподлежащо на намаляване, поради самия факт, че практически тя може да бъде изтърпяна изцяло. За целите на чл. 3 е достатъчно една доживотна присъда да подлежи на намаляване *de jure* и *de facto* (вж. *Кафкарис срещу Кипър (Kafkaris v. Cyprus)* [ГК], № 21906/04, § 98, ЕСПЧ 2008-...). В този смисъл, когато националното право дава възможност за преразглеждане на доживотната присъда за целите на нейната замяна, облекчаване, прекратяване или условно освобождаване на затворника, независимо от извънсъдебното естество на предвидения процесуален ред, това е достатъчно, за да се удовлетворят изискванията на чл. 3 (пак там, § 103). Съдът счита, че принципите, оповестени в цитираното по-горе решение *Кафкарис*, следва да се приложат към настоящото дело, като е нужно да установи дали може да приеме, че г-н Йоргов има какъвто и

да е шанс за освобождаване без оглед на факта, че изтърпява доживотен затвор без замяна.

51. В тази връзка Съдът отбелязва, че вътрешното право не предвижда условно предсрочно освобождаване на жалбоподателя, което може да се постанови само при срочни присъди за лишаване от свобода (параграф 31 по-горе). Жалбоподателят няма как да се надява и на съдебно решение за замяна на доживотната присъда с лишаване от свобода за по-кратък срок (параграф 32 по-горе).

52. При все това вътрешното право не лишава жалбоподателя от всяка надежда за освобождаване или намаляване на присъдата. А именно, възможно е постановяването на една от двете форми на президентско помилване: чрез опрощаване или замяна на присъдата (параграф 33 по-горе). При опрощаване жалбоподателят може да бъде освободен незабавно и безусловно. В случай на замяна на присъдата му, дори и само с доживотен затвор, същият ще получи възможност за замяна на наказанието по съдебен ред или дори за условно предсрочно освобождаване (параграфи 31 и 32 по-горе).

53. Съдът напълно съзнава, че това е дискреционно правомощие, което не се упражнява от съдебен орган и отказът от упражняването му не подлежи на обжалване. При все това Съдът отново напомня, че най-същественният въпрос по настоящото дело в светлината на чл. 3 е дали съществува каквато и да е надежда за освобождаването на жалбоподателя (параграфи 49 (в края) и 50 по-горе). Съдът отбелязва, че в националното законодателство действително е предвидена възможност за изменение на присъдата на жалбоподателя и освобождаването му в крайна сметка. От това следва, че доживотният затвор без замяна не е присъда, която не подлежи на намаляване *de jure*. Оттук насетне Съдът следва да прецени дали въпросното наказание подлежи на намаляване *de facto*.

54. Съдът отбелязва, че според представената статистическа справка, за периода от 2002 до 2009 г. вицепрезидентът е уважил молбите на 477 затворници за помилване. Големият брой молби, подадени в този период (параграф 36 по-горе), сочи, че това е вътрешноправна мярка за защита, която широко се използва от затворниците. В светлината на тези данни не може да се твърди, че вицепрезидентът не упражнява своето правомощие за помилване, когато намери, че това е уместно.

55. Жалбоподателят твърди, че според неговите наблюдения вицепрезидентът никога не е помилвал лице, осъдено на доживотен затвор без замяна, а представената от правителството информация по-скоро потвърждава това заключение (вж. параграф 37 по-горе). Жалбоподателят прави извод, че няма надежда да бъде помилван в бъдеще.

56. Съдът не приема този аргумент. Той отбелязва, че наказанието “доживотен затвор без замяна” не е било предвидено в Наказателния кодекс до м. декември 1998 г., в резултат на премахването на смъртното наказание (вж. параграф 13 по-горе), което е много съществен акт в развитието на вътрешното право и наказателната политика на държавата. Българският парламент решава да въведе две форми на доживотен затвор: едната по решение на съда може да бъде заменена с лишаване от свобода до тридесет години, а другата е без замяна, като това се приема за най-тежкото наказание и се налага само за изключително тежки престъпления (вж. параграф 29 по-горе). Не следва да се забравя, че към момента на тази законодателна промяна жалбоподателят е бил осъден от съда на смърт за изключително тежко престъпление, при все че екзекуцията му е била отменена по силата на мораториум, приет от Парламента. През м. януари 1999 г. вицепрезидентът се възползва от своето правомощие за помилване и заменя смъртната присъда на жалбоподателя с доживотен затвор без замяна (вж. параграф 13 по-горе).

57. Жалбоподателят е бил в затвора считано от м. август 1989 г., което е малко над двадесет години (вж. параграф 14 по-горе). Смъртните присъди на още осемнадесет затворници, осъдени преди мораториума върху смъртните наказания, също се заменят с доживотен затвор без замяна. От 1998 г. насам същото наказание е наложено на още четиридесет и един извършители на престъпления (вж. параграфи 13 и 30 по-горе). Предвид датата на въвеждането на мораториума върху смъртните наказания (вж. параграф 13 по-горе) и времето, изтекло от въвеждането на доживотния затвор без замяна и разглеждането на настоящата жалба, Съдът не намира, че има особена вероятност голям брой затворници да са изтърпели повече от двадесет години лишаване от свобода. Съдът отбелязва, че според вътрешното право дори наказанието доживотен затвор, което се приема за по-снизходително, не може да бъде заменено по съдебен ред преди извършителят да е изтърпял поне двадесет години от него – и то за лишаване от свобода до тридесет години (вж. по-горе параграф 28, в края). Предвид изложеното Съдът намира, че макар действително до м. ноември 2009 г. да не е било взето нито едно решение за помилване на осъден на доживотен затвор без замяна, това не е достатъчно, за да докаже, че наказанието не подлежи на намаляване *de facto*. По мнение на Съда липсата на постановени актове за помилване до момента не може да наведе на заключението, че българската система не функционира. В бъдеще ще е необходимо да се направи проверка на практическите процедури и тяхното развитие, за да се прецени по какъв начин вицепрезидентът разглежда молбите за помилване на затворници с доживотна присъда без замяна и при какви обстоятелства, ако има такива, се постановява помилване. Тъй като се ограничава до

преглед на обстоятелствата по делото, Съдът не може да приеме оплакването на жалбоподателя, че визираната система не би била ефективна. Необходимо е също да се вземе предвид, че към момента, когато е подал своята жалба – през м. август 2002 г., – жалбоподателят е изтърпял едва тринадесет години от своята доживотна присъда, което е значително по-малко от максималния срок на наказанието лишаване от свобода съгласно вътрешното право (вж. параграф 30 по-горе).

58. Освен това жалбоподателят твърди, че не е подавал молба за президентско помилване, тъй като според него няма изгледи тя да бъде уважена. Информацията по делото обаче сочи, че жалбоподателят всъщност е подавал такава молба (вж. параграф 47 по-горе). При все че има основания да се смята, че процедурата по помилване страда от известни недостатъци, като например липсата на мотиви към решенията за отказ (вж. решението *Кафкарис*, цитирано по-горе, §§ 91 и 105), изглежда, че молбата на жалбоподателя е била разгледана от експертната комисия и отхвърлена предвид неговото лично досие и отрицателното мнение, изразено от ръководството на затвора (вж. параграф 47 по-горе).

59. Нито законът, нито властите могат да възпрепятстват жалбоподателя да подаде нова молба до вицепрезидента. Съдът отбелязва, че решението за помилване може да се повлияе по един или друг начин от редица фактори, като например: тежестта на извършените престъпления, личното възприятие на фактите, наличието на угризения, времето, прекарано в затвора и поведението на жалбоподателя през този период, преценката на властите относно неговата способност да се адаптира към живота извън затвора и да спазва закона и възприетите морални норми, и отделно – неговото физическо и психично здраве. Съдът не може да прогнозира дали жалбоподателят ще бъде освободен някога и ако да, след колко години. В правомощията на властите, и най-вече на вицепрезидента, е към съответния момент да разгледат евентуална нова молба за помилване и въз основа на актуалната информация да решат дали да намалят присъдата на жалбоподателя, или не. В светлината на информацията, с която разполага, Съдът не приема за безспорно доказано твърдението на жалбоподателя, че липсва каквато и да е надежда присъдата му някога да бъде практически намалена.

60. В заключение, като се придържа към критериите, изложени по делото *Kafkaris*, цитирано по-горе, Съдът счита, че при конкретните обстоятелства не е установено, че жалбоподателят е бил лишен от всяка надежда някой ден да бъде освободен от затвора. Ето защо Съдът намира, че не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в тази връзка.

2. *Условия на лишаване от свобода в Плевенския затвор и твърдяна липса на подходящи медицински грижи*

(а) Становищата на страните

61. Жалбоподателят твърди, че суровостта и липсата на нормативно основание за затворническият режим, който му е наложен, в съчетание с липсата на дейности в затвора и лошите битови условия в отделението за затворници с доживотна присъда, представляват нечовешко и унижително отношение. Той се оплаква и от липса на подходящо медицинско обслужване и заболяване, като настоява, че неговите твърдения се подкрепят и от докладите за посещенията на КПИ в Плевенския затвор.

62. Правителството оспорва това твърдение. То се позовава на доклад на директора на Главна дирекция на затворите, в който недвусмислено се посочват подобренията, въведени в режима на жалбоподателя и успешното му интегриране сред група редови затворници. Правителството се позовава и на доклада, изготвен от КПИ след посещение в Плевенския затвор през 2006 г., за да докаже, че жалбоподателят не е бил подложен на нечовешко или унижително отношение. Допълва се, че здравето на жалбоподателя е наблюдавано редовно от лекарите на затвора и консултирано от външни лекари по различни поводи, като той е получил подходящо лечение, свързано с медицинските, и най-вече стоматологичните си оплаквания.

(б) Преценката на Съда

63. Член 3 от Конвенцията изисква държавата да обезпечи задържането на всички затворници при условия на зачитане на човешкото им достойнство, като мярката се привежда в изпълнение чрез такъв начин и метод, че да не ги подлага на терзания и трудности, надхвърлящи по своята сила неизбежното страдание, породено поради лишаването им от свобода (вж. *Кудла срещу Полша (Kudła v. Poland)* [ГК], № 30210/96, §§ 92-94, ЕСПЧ 2000-XI). След разглеждане на предишната жалба на г-н Йоргов Съдът намира, че същият е бил подложен на нечовешко и унижително отношение, особено предвид суровия затворнически режим и неоснователното му изолиране за дълъг период, в съчетание с лошите материални условия и липсата на ясни разпоредби, които да регламентират статуса и режима за затворниците с произнесена смъртна присъда за срока на мораториума, наложен от Народното събрание (вж. решението по делото *Йоргов*, цитирано по-горе, §§ 84 и 86). Предмет на настоящата жалба е периодът след замяната на смъртната присъда на жалбоподателя с доживотен затвор без замяна и прехвърлянето му в Плевенския затвор.

64. Съдът преди всичко отбелязва, че тъмничният режим, наложен на жалбоподателя след замяната на присъдата му, е постановен от съда

(параграф 15 по-горе) въз основа на действащите по онова време разпоредби. Тъй като по аналогия съдилищата са приложили разпоредбите на закона, приложими за лица, осъдени на доживотен затвор, Съдът не намира, че тяхното решение е било произволно. С това решение на жалбоподателя се налага затворнически режим, предвиден съгласно вътрешен закон, който определя условията за изпълнение на присъдата (параграф 38 по-горе).

65. Съдът отбелязва също така, че от началото на престоя на жалбоподателя в Плевенския затвор мерките за сигурност спрямо него ефективно са ограничили контактите му с останалите затворници, както и неговите дейности и достъпа му до санитарните помещения (параграфи 16, 19 и 20 по-горе). При все това положението на г-н Йоргов постепенно, но сигурно е облекчено, като му се позволява по-голяма свобода на движение и възможност за участие в различни дейности: през 2000 г. му се разрешава да работи в килията си; през 2002 г. мерките за сигурност по време на разходките му на открито са облекчени; считано от 2003 г., килията му е оставяна отворена по цял ден, а през 2004 г. е присъединен към група редови затворници и е преместен в обща килия с приемливи размери в друга част на затвора (параграфи 20, 21 и 22 по-горе). Тези промени му осигуряват много по-безпрепятствен достъп до санитарен възел и възможности за участие в дейности с останалите затворници. Той участва и в спортни занимания (тенис на маса, футбол, волейбол), както и в организацията на различни прояви (параграф 23 по-горе). През 2007 г. му се дава платена работа по поддържане на чистота в килиите на третия етаж. Тези промени са отразени и в докладите на делегациите от КПИ, които са посетили затвора през 2002 и 2006 г. (параграфи 41 и 42 по-горе).

66. Подобрени са и битовите условия в затвора: през 2003 г. са въведени редица промени в отделението на затвора, определено за затворници с доживотни присъди (параграф 21 по-горе). През 2004 г. жалбоподателят е прехвърлен в обща килия в друго крило на затвора и не се е оплаквал от условията на живот в нея (параграф 61 по-горе).

67. Що се отнася до медицинското обслужване, предоставено на жалбоподателя, Съдът отбелязва, че той е страдал от болки в гърба и е получил кожна инфекция. Преписката сочи, че му е била оказана подходяща медицинска грижа, включително болнично лечение, а самият той признава, че след преместването в общата килия не е имал повече здравословни проблеми (вж. по-горе параграф 26, в края). Освен това той често е посещавал зъболекаря на затвора и от информацията, представена пред Съда, не може да се заключи, че лечението е било неефективно (параграфи 25 до 27 по-горе).

68. В заключение, предвид постепенното подобрене на условията, при които жалбоподателят изтърпява наказанието си в затвора и наложените му режим, както и в светлината на предоставената

информация за медицинските грижи, положени за жалбоподателя в Плевенския затвор, Съдът счита, че там г-н Йоргов не е бил подлаган на нечовешко или унижително отношение. Ето защо не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в тази връзка.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 5, АЛ. 4 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

69. Като се позовава на чл. 5, ал. 1, чл. 5, ал. 4 и чл. 13 от Конвенцията, жалбоподателят се оплаква от липсата на съдебен контрол във вътрешното право, което го лишава от възможност да оспори законността на своето лишаване от свобода, след като смъртната му присъда е променена на доживотен затвор без замяна. Съдът ще разгледа това оплакване съобразно условията на чл. 5, ал. 4 от Конвенцията, която гласи:

“Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.”

70. Правителството не засяга този въпрос.

А. Допустимост

71. Съдът отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията и не недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

72. Контролът, който се изисква съгласно чл. 5, ал. 4, е предвиден в решението за лишаване на дадено лице от свобода за определен срок, когато това решение е произнесено от съд при приключване на съдебното производство (вж. *Де Вилде, Оомс и Версип срещу Белгия (De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium)*, 18 юни 1971 г., § 76, серия А, № 12). При все това по няколко дела срещу Обединеното кралство Съдът намира, че чл. 5, ал. 4 гарантира на осъдените на доживотен затвор правото на съдебна защита за разглеждане на законността на тяхното лишаване от свобода след изтърпяването на минималния срок (наказателната и възпиращата част) от присъдата, тъй като съгласно британските закони, след изтичане на началния наказателен период лишаването от свобода по-нататък зависи изцяло от обстоятелства, които подлежат на промяна, като например доколко се смята за опасно даденото лице и риска от рецидив (вж., наред с много други източници, *Стафорд срещу Обединеното кралство (Stafford v. the United Kingdom)*

[ГК], № 46295/99, §§ 87-90, ЕСПЧ 2002-IV, и *Уайт срещу Обединеното кралство (Waite v. the United Kingdom)*, № 53236/99, § 56, 10 декември 2002 г.).

73. Предвид установената си практика Съдът счита, че най-същественният въпрос, който възниква в този случай, е дали съдебният контрол по чл. 5, ал. 4 е предвиден при първоначалната присъда на жалбоподателя. Съдът отбелязва, че положението на жалбоподателя е различно от това на жалбоподателите по горните дела: след съдебен процес той е осъден на смърт, като през м. януари 1999 г. вицепрезидентът заменя присъдата му с доживотен затвор без замяна. В този смисъл сегашното му лишаване от свобода е резултат от смекчаване на първоначалната му присъда. Освен това, за разлика от британския закон, българският не дели доживотната присъда на наказателен период (*punitive period*) и охранителен период (*security period*) (вж. решението *Стафорд*, цитирано по-горе, § 40).

74. Съдът отбелязва, че към момента, когато съдилищата осъждат жалбоподателя на смърт, това е най-тежкото наказание, предвидено в националния закон. Освен това Протокол № 6 към Конвенцията, в който се предвижда премахването на смъртното наказание в мирно време, не е в сила за България до 1 октомври 1999 г. – пет години след осъждането на жалбоподателя и няколко месеца след замяната на първоначалната му присъда.

75. Осъждайки жалбоподателя на смърт, националните съдилища намират, че тежестта на извършеното деяние не следва да се накаже по никакъв друг начин, освен с най-тежкото наказание (параграфи 12 и 28 по-горе). Предвид самото естество на смъртното наказание и мотивите, изложени от националните съдилища за налагане на такова наказание по делото на жалбоподателя, Съдът приема, че определянето на необходимостта от такава присъда срещу жалбоподателя не е зависило от каквито и да е обстоятелства, които биха могли да се променят с времето (за разлика от делото *Стафорд*, цитирано по-горе, § 87). Решението да се постанови определена присъда е прерогатив на националните съдилища, които са в най-добра позиция да установят фактите и да приложат вътрешното право. Онова, което има значение по настоящото дело, е че когато жалбоподателят е бил осъден, националните съдилища са взели под внимание всички относими обстоятелства, за да достигнат до решение дали да наложат най-тежката присъда, предвидена по вътрешното право, или не.

76. Освен това замяната на смъртното наказание с доживотен затвор от страна на извънсъдебна институция, упражняваща правомощия за помилване, не променя причинно-следствената връзка между първоначалната присъда и по-нататъшното лишаване от свобода на лицето, което продължава да се счита за лишено от свобода “по силата на постановена от компетентен съд присъда” по смисъла на

чл. 5, ал. 1, б. "а" (*Котела срещу Нидерландия (Kotälla v. the Netherlands)*), № 7994/77, Решение на Комисията от 6 май 1978 г., Решения и доклади № 14, стр. 238). От това следва, че лишаването на жалбоподателя от свобода след указа на вицепрезидента продължава да има своите правни основания в първоначалната присъда, произнесена от съда.

77. В заключение, Съдът счита, че контролът за законосъобразност на лишаването на жалбоподателя от свобода, който се изисква съгласно чл. 5, ал. 4, е предвиден при първоначалната присъда, произнесена от националните съдилища. Ето защо Съдът намира, че липсата на съдебен механизъм, чрез който жалбоподателят да оспори законността на своето лишаване от свобода, след като смъртната му присъда е заменена, не е в нарушение на чл. 5, ал. 4 от Конвенцията.

III. ОСТАНАЛИТЕ ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ

78. Жалбоподателят се оплаква, че не е разполагал с вътрешноправно средство да се оплаче от условията на лишаване от свобода и от липсата на медицински грижи в затвора. Освен това той поддържа твърдението, че замяната на смъртната му присъда с доживотен затвор без замяна представлява по-тежко наказание от това, на което първоначално е бил осъден.

79. Като взе предвид всички доказателства, с които разполага, и доколкото е в неговата юрисдикция да провери тези твърдения, Съдът не намира каквото и да е нарушение на правата и свободите, гарантирани по силата на Конвенцията и нейните Протоколи. Следователно тази част от жалбата е явно необоснована и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с чл. 35, ал. 3 и ал. 4 от Конвенцията.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата за допустима, доколкото тя се отнася до оплакванията на жалбоподателя по чл. 3 и чл. 5, ал. 4 от Конвенцията, а останалата част от жалбата за недопустима;
2. *Постановява*, че не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията във връзка с присъдата, произнесена срещу жалбоподателя, условията на лишаване от свобода и качеството на медицинските грижи, които е получил в затвора;

3. *Постановява*, че не е налице нарушение на чл. 5, ал. 4, от Конвенцията;

Изготвено на френски и английски език и оповестено в писмен вид на 2 септември 2010 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Стивън Филипс
Заместник-секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател